

Література:

1. Державний архів Сумської області, ф.235, оп.1, спр. 59, арк. 5 зв.
2. Державний архів Сумської області, ф.363, оп.1, спр.2 Дитяча лікарня святої Зинаїди, м.Суми, Сумського уїзду, Харківської губернії.
3. Товстоляк Н.М.(2014). Благодійність родини Харитоненків як складник стратегії підприємницької діяльності та культурного розвитку їх українських маєтків. Чорноморський літопис: Науковий журнал. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили. Вип. 9. С.97-103.

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ПІВДЕННОБЕССАРАБСЬКИХ МІСТ ЩОДО ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ
МОБІЛІЗОВАНИХ ВОЇНІВ НА ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

Віктор Дроздов

кандидат історичних наук, доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

З початком Першої світової війни допомога сім'ям мобілізованих воїнів стала одним з першочергових завдань органів міського самоврядування. Згідно з постановою Міністерства внутрішніх справ від 31 липня 1914 р., на місцеве самоврядування були покладені додаткові функції у зв'язку з потребами військового часу. До них належала в тому числі допомога сім'ям мобілізованих воїнів (забезпечення квартирами, опалення та освітлення їхніх жител, забезпечення одягом, охорона майна, піклування про дітей, що залишилися без догляду старших, та немічних членів сім'ї) [1, с. 100].

Ізмаїльська комунальна рада з початком мобілізації активно зайнялась питанням допомоги сім'ям осіб, призваних до армії. Як доповідав Ізмаїльський міський голова Д. Ф. Тульчіанов на засіданні комунальної ради від 19 серпня 1914 р., у перші дні війни були створені спеціальні комітети для допомоги сім'ям мобілізованих воїнів, які надавали різноманітну допомогу: роздача харчових пайків, одягу тощо; надання медичної допомоги; пошук служби або роботи; охорона майна. Найбільш важливу діяльність здійснювали такі організації:

- 1) Комітет первісної допомоги сім'ям запасних і ратників ополчення, призваних до діючої армії, в якому приймав участь представник від міської управи;
- 2) Духовні попечительські ради піклування сімей при кожному церковному приході;
- 3) Ізмаїльське відділення Червоного Хресту;
- 4) Товариство повсюдної допомоги постраждалим на війні солдатам та їхнім сім'ям [2, арк. 180].

Певні складнощі для організації допомоги сім'ям мобілізованих воїнів викликало складне фінансове становище міста Ізмаїла. Міський голова повідомляв, що фінансові труднощі були пов'язані з початком війни, оскільки суттєво скоротився експорт зернових продуктів та імпорту товарів, що призвело до зменшення торгівлі та втрати платоспроможності в частини населення. Крім того, причинами фінансової кризи були додаткові витрати на утримання лікарень, шкіл та підтримку санітарного стану міста, а також поганий врожай хлібу [1, с. 101]. Незважаючи на складне фінансове становище, комунальна рада рішенням від 19 серпня 1914 р. постановила виділити на розпорядження міської управи 2 000 крб з метою надання матеріальної допомоги найбіднішим сім'ям осіб, призваних на війну, та сім'ям, що не мали квартир і потребували в опаленні та освітленні житла [2, арк. 174]. Також з метою створення заощаджень для здійснення допомоги сім'ям мобілізованих воїнів було прийнято рішення скоротити витрати міського бюджету на суму 23 150 крб. 38 коп. [2, арк. 176].

Питання допомоги сім'ям мобілізованих воїнів було поставлено на порядок денний Акерманської міської думи. В липні 1914 р. міська дума відкрила у розпорядження міської управи кредит у розмірі 500 крб, пов'язаний з мобілізацією, та 200 крб – для надання екстреної допомоги тим сім'ям, які з першого дня мобілізації опинилися в безвихідному економічному становищі (пізніше було виділено ще 106 крб 50 коп.). Також було утворено особливу виконавчу комісію для точного обстеження особового складу всіх сімей осіб, які були мобілізовані. За результатами роботи комісії було встановлено, що в перші місяці війни число мобілізованих нижніх чинів та ратників ополчення в Акермані становило 303 особи. У сім'ях цих воїнів перебували загалом 921 особа [3, арк. 331]. У зв'язку зі скрутним становищем деяких сімей міська дума почала надавати допомогу їм ще до отримання державних виплат. 13 серпня 1914 р. фінансова та торговельно-господарська комісія м. Акермана розглядала питання щодо потреби додаткових видатків на забезпечення сімей мобілізованих воїнів. Під час засідання Акерманської міської думи від 20 серпня 1914 р. було заслухано доповідь міської управи про надання грошової допомоги сім'ям й утримання дітей мобілізованих воїнів у денному притулку. В результаті міська дума одногосно прийняла рішення про необхідність асигнувати на весь час воєнних дій по 1 500 крб на місяць для надання допомоги сім'ям мобілізованих воїнів. Ця допомога передбачала видачу кожній сім'ї додатково до державної допомоги у літні місяці по 2 крб 50 коп. на квартиру та по 1 крб на паливо для варіння їжі, а в холодні місяці, починаючи з 1 жовтня – по 2 крб 50 коп. на оренду квартири та 2 крб 50 коп. на опалення. При цьому, квартирні гроші надавалися лише сім'ям, що проживали в найманих міських квартирах. Також за рахунок міста надавалася матеріальна допомога дітям, особливо тим, які відвідували школу, у вигляді забезпечення одягом та взуттям. У зв'язку з відсутністю достатніх коштів у міському бюджеті на піклування сімей мобілізованих воїнів, на лікування

поранених і хворих солдатів у міських лікарнях, а також на задоволення поточних потреб міста було прийнято рішення про необхідність здійснити позику на суму 50 тис. крб. У випадку задоволення урядом клопотання на отримання позики, передбачалось, що з цієї суми буде виділено 15 тис. крб на піклування сімей мобілізованих воїнів [3, арк. 323-324].

Про розміри грошової допомоги, які надавалися органами місцевого самоврядування південнобессарабських міст сім'ям мобілізованих воїнів з липня 1914 р. по березень 1915 р., дозволяють дізнатись зведені дані, які направлялися до Бессарабського губернського у земських та міських справах присутствія. Слід зазначити, що ці розміри суттєво відрізняються в різних містах. Так, Ізмаїльська міська управа повідомляла, що додаткові виплати сім'ям мобілізованих осіб з міського бюджету в цей період не проводилися. Кілійська міська управа виплатила лише 30 крб 56 коп., оскільки, як вказувалося в листі Бессарабському губернатору, серед сімей нижніх чинів та ратників ополчення, призваних на війну, майже не було тих, хто потребував допомоги. Ренійська міська управа надала лише допомогу в серпні 1914 р. 119 сім'ям у розмірі 400 крб до отримання ними державної продовольчої допомоги. У свою чергу, Болградська міська управа звітувала, що було виділено в цей період 4 357 крб 50 коп. на допомогу таким сім'ям, зазначаючи при цьому, що ці кошти є недостатніми для забезпечення їхніх потреб у зв'язку з подорожчанням продуктів першої необхідності та підвищенням цін на квартири. З міської каси Акерману було виділено на допомогу сім'ям 3 656 крб 70 коп. [4, арк. 16-50].

Важливим способом надання допомоги сім'ям мобілізованих воїнів з боку міських органів самоврядування стало створення та надання грошової підтримки благодійним товариствам. Так, в Акермані було створено Акерманський Дамський комітет допомоги сім'ям запасних нижніх чинів і поранених воїнів (далі – Дамський комітет), який з 30 липня 1914 р. розпочав збори пожертвувань. З 6 серпня цей комітет відкрив денний притулок «Ясла» для дітей мобілізованих, дружини яких займалися поденною роботою. Крім того, Дамський комітет роздавав грошову допомогу сім'ям мобілізованих воїнів у розмірі 1 крб для дружини та 50 коп. для кожного члена сім'ї (з жовтня виплати для дружин зросли до 2 крб, а з листопада – до 3 крб). У серпні 1914 р. Акерманська міська дума затвердила надання 500 крб Дамському комітету для формування фінансової комісії щодо надання допомоги сім'ям мобілізованих воїнів та пораненим солдатам. З метою посилення коштів Дамського комітету було прийнято рішення про встановлення на весь період війни додаткової плати в розмірі 5 коп. з кожного пасажирського білету на пароплавах, які здійснювали рейси між Одесою та Акерманом та по Дністру між Акерманом та Бендерами [3, арк. 325]. Станом на 1 квітня 1915 р. Дамський комітет видав грошові виплати сім'ям мобілізованих воїнів на суму 10 793 крб 70 коп. (з них – 1 500 крб передані комітету від міської управи) [4, арк. 48].

У листопаді 1914 р. Ізмаїльська комунальна рада розглянула питання щодо асигнування грошової допомоги на посилення коштів Губернського комітету з надання допомоги жертвам війни й Бессарабського відділення Комітету княгині Єлизавети Федорівни з надання допомоги сім'ям воїнів. За результатами обговорення кожен з місцевих відділень благодійних товариств отримав по 100 крб грошової допомоги [2, арк. 230]. Відповідне рішення було прийнято Акерманською міською думою в грудні 1914 р. про надання 50 крб Бессарабському відділенню Комітету княгині Єлизавети Федорівни [3, арк. 377]. У травні 1915 р. комунальна рада Ізмаїла задовольнила клопотання різних благодійних товариств на асигнування додаткових коштів, а саме: Бессарабському відділенню Комітету княгині Єлизавети Федорівни – 25 крб; місцевому відділенню Комітету княгині Тетяни Миколаївни з надання тимчасової допомоги постраждалих від воєнних дій – 15 крб; Раді Товариства «Економічне відродження Росії» – 10 крб; Романовському комітету – 25 крб [5, арк. 105]. Постійні виплати благодійним товариствам здійснювалися й Акерманською міською думою впродовж 1915 р.

Благодійна діяльність була одним з головних завдань Всеросійського союзу міст, до складу якого увійшли південнобессарабські міста: у квітні рішення про приєднання Акерману до союзу було прийнято на засіданні міської думи з оплатою членського внеску в розмірі 300 крб, а в травні відповідне рішення прийняла Ізмаїльська комунальна рада та оплатила членські внески в розмірі 100 крб [6, арк. 54; 5, арк. 105].

Одним із видів допомоги були виплати разової грошової допомоги окремим особам, зокрема міським службовцям, призваним на війну, а також збереження місць їх роботи та жалування, яке видавалося їхнім сім'ям. Наприклад, у жовтні 1914 р. Акерманська міська дума прийняла рішення про видачу повного окладу сім'ям п'ятох міських службовців, що були мобілізовані, до завершення війни [3, арк. 343]. У квітні 1915 р. Ізмаїльська комунальна рада вирішила виплатити 40 крб в якості разової грошової допомоги реєстратору міської управи М. Галюрову та зберегти за ним його оклад у розмірі 50% на час його перебування на військовій службі [5, арк. 86].

Окрема допомога надавалася сім'ям мобілізованих осіб, які займалися землеробством. Зокрема, у вересні Ренійська міська управа виділила 350 крб на придбання насіння озимої пшениці для безоплатної роздачі сім'ям мобілізованих воїнів, які потребували допомоги [4, арк. 28]. У січні 1915 р. Акерманська міська дума виділила 450 крб на обробку землі та посівні роботи 75 десятин міської землі для 25 сімей осіб, призваних до армії, з тим, щоб орендна плата на цю землю була стягнута з цих осіб лише у випадку врожаю [6, арк. 9].

Таким чином, на початковому етапі Першої світової війни органи місцевого самоврядування південнобессарабських міст надавали різноманітну допомогу сім'ям мобілізованих воїнів, основними формами якої були грошові виплати, створення благодійних товариств та грошова допомога місцевим комітетам

загальноросійських благодійних товариств, піклування про дітей мобілізованих осіб і забезпечення їх одягом та взуттям, збереження й видача жалування призваних на війну міських службовців їхнім сім'ям, а також додаткова допомога сім'ям для ведення землеробства.

Література:

1. Drozdov V. (2017). The Financial Situation of the Southern Bessarabian Cities during the Initial Period of the First World War (on Materials of the National Archives of the Republic of Moldova). *Journal of Danubian Studies and Research*. Vol. 7. №1. P. 97–108.

2. Arhiva Națională a Republicii Moldova (далі – ANRM) 3756. *Протоколи засідань Измаїльського комунального совета за 1914 год*. 300 р.

3. ANRM. F. 9. Бессарабское губернское по земским и городским делам присутствие. Inv. 1. D. 4196. *Перечень вопросов, подлежащих рассмотрению в заседании Аккерманской городской думы и журналы заседаний (15 января 1914 г. – 12 января 1915 г.)*. 460 р.

4. ANRM. F. 9. Бессарабское губернское по земским и городским делам присутствие. Inv. 1. D. 4409. *Переписка с городскими и земскими управами о представлении сведений о выданных пособий семьям воинам (23 мая – 12 июля 1915 г.)*. 53 р.

5. ANRM. F. 9. Бессарабское губернское по земским и городским делам присутствие. Inv. 1. D. 4275. *Протоколы заседаний Измаїльського комунального совета (19 января – 3 декабря 1915 г.)*. 110 р.

6. ANRM. F. 9. Бессарабское губернское по земским и городским делам присутствие. Inv. 1. D. 4282. *Протоколы заседаний Аккерманской городской думы за 1915 год. Доклады Аккерманской городской управы (17 января 1915 г. – 15 января 1916 г.)*. 369 р.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕНУ БЛАГОДІЙНОСТІ

Олексій Запорожченко

кандидат філософських наук, доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Благодійність є одним з найважливіших втілень духовної культури людства, в першу чергу таких її емоційно-моральних атрибутів, як співчуття, милосердя, відповідальність, турбота про ближнього, любов. Благодійність в її різних формах і такий її поширений прояв, як волонтерство в багатьох сферах життєдіяльності сучасного українського суспільства поступово стає важливим і невід'ємним соціальним інститутом і, навіть, конститується в одну з державних функцій. Так, у 2012 році був прийнятий Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні